

EPOCA LITERARA

BIBLIOTECA
* ACADEMIEI *
ROMÂNE

Constantin George

Apare în fiecare duminică, sub îngrijirea d-lui I. L. Caragiale

PAUL DE NOLA

Trecea cu oști Alaric craiu, Si 'n drumul său vandalic, Schimba 'n pustietate raiul Pământul italic. De spațiu tremura poporul Din mare pînă 'n mare, Că 'n plept de Got s'aprinse dorul De-omor și răsunare.

Trecea, ducând fără-de-lege Si crină pe tot locul; Sub pașii goticului rege, Perit-a fost norocul Si pacea lumii. P'a lui urmă, Sta lanț și tiranie: Ducea pe oameni ca p'o turmă Cu mîile 'n robie.

In drumul hoardelor pagane, Mulți și îndură spadă Si mulți rămas-au fără pâne Cersind într-o grămadă. Rămas-ău gloate 'ntregi în țară De-orfană, a căror soarte Era ca 'n foame să peară, O singură să și dea moarte.

Dar său aflat înimă creștine Si oameni cu virtute, Cari său jurat să mai aline Din chin, să mai ajute Pe cei săraci; și-ău dat parola Plânsori de-orfană să șteargă— Iar dintre ei, Paul de Nola Tinea casă mai largă.

El tot a dat ce avea: și turmă, Si pajiște, și case, Si haine, bani, încă în urmă Sărac de tot rămas. Așa de mult i-a fost iubirea De-aproape în gânduri, Că sta plângând din toată firea În zeci de zeci de rinduri.

Așa 'ntr-o zi, cum sta la masă, Cu lacrime pe geană, Veni plângând la el în casă O vînduva sărmănată. Ea gema greu, rupe vesmîntul, Se roagă 'n disperare, Genuchi ești astern pămîntul: «Aibă milă și 'ndurare!

«Mi-am mangăiat în lume dorul Cun singur ficolor numă; Dar Gotiș mi-ău răpit ficolorul! Oh, n' am nimic acuma, Căci el mi-a fost întregul bine Si cea din urmă avere, Si, dacă l pierd, e val de mine: Aibă milă, dă-mi putere!...»

Stă 'n grele gânduri arhierul Si plin de drag ascultă, Apoi suspină din tot greul, Si-a zis cu jale multă: «Oh, draga mea! Cumplit mă doare, Si stropi din ochi imi pică! Dar nu 'm pot da nimic sub soare, Căci nici eu n' am nimic!»

«Dar Dumnezeu e căle dreaptă Si 'n veci nu ne-am găște... Pe fiu trei zile tu 'l așteptă, Că 'n trei zile sosește!» Prelatent o binecuvîntă; Iar vîdua se duce: In oșii ei nădejde sfântă Cu 'ncredere străluce.

Trei zile-asteptă ea 'n suspine Pe fiu-său și iată! A patra zi ficolor vine... Cu față 'nsemnată, Lung măsa, lung la el privește Si-ascultă cu mirare, In timp ce fiul povestește De-a lui eliberare.

«Eu, mamă, mă topeam cu plânsul Si 'n am avut tăria S'ascultă, ca să 'mplinescă dînsul Tortura și robia.

Dar m'a rugat pe cer și ângeră, Cu lacrime nebune, Si m'a siliat prin dese plângeri Să fac ceea ce 'm spune!

«Oh, dacă îi văzut tu mamă, Amarnica-ă durere! Si cum mai tremura de teamă Că n'am să fac ce'm cere! Plângerea cù-atăta umiliță Si jale milostivă, Incăt a fost cu neputință De-ă face împotriva!»

Va! Blata văduvă s'abate Sub vorba ce primește, Si toată lumea din cetate Se miră, pătimește, Si toți de-alungul și de-alatul O știu și văd cu toții, Că 'n locul unu' rob, prelatent S'a dus ca rob cu Goții!

Acest cuvint, grăbit ca focul, Trecea din gură 'n gură, Si pentru Paul, pe tot locul Regrete se văzură. Tot ochiul s'ă schimbă în vale De lacrimă fierbinte, Si toți il deplângău cu jale Ca fiu pe-un părinte.

Oh, nobil suflet cu iubire Ceurge din tot 'naltul Puterilor de preste fire! Să meargă pentru altul La chin și moarte dumînă... Un om, numău cu gândul Ca pe vecin să 'l fericească De moarte grea scăpându'l!

Să meargă Paul, el să poarte Tiranul lanț; să fie De bunăvoie dat la moarte, Oră chinuri și robie! Nimic mai sfânt decât iubirea Din suflete curate, Nimic mai nobil ca jertfarea De frate pentru frate!

Așa trecură lună, și Paul Uitat a fost ca toate... Din dalbul de rubine staul Mărețul soare scoate Frumoși cai a suta oară, Decând prelatent gême, Vin zorii și zile, serii scoboară, Trec luni de lungă vreme.

Uitat a fost Alaric craiu, Si neamul său vandalic, Un raiu ajunsie iarăși raiul Pămîntul italic. Său vindecă atățea rane: Oh, singur Paul plângă Departe 'n plaiuri africane Sub lanțul care'l stringe.

Dar iată! Intr-o zi răsună Tot câmpul de strigare Si tot mai mult, mai mult s'adună Poporu 'n piață mare, Pe stradă crește greu potopul De lume creștească: «Trăiască Paul, episcopul! Prelatent să trăiască!»

«E Paul!» — strigă obștea toată, Iar Paul lacrimează; El vine aducând o gloată De robii, cari 'l urmează Din castrele de sănguri pline. Toți robii văd căminuri, Scăpând prin voile divine De moarte și de chinuri.

Oh, cum s'a 'ntors din nou norocul Si dulcea veselie! Si pentru Paul pe tot locul Sălău acum o mie! Si toți il strigă, toți il chiamă, Si veseli toți, dar nime N'a fost mai vesel, ca o mamă Pierdută prin multime...

In colț de stradă, unde saltă Potopul din tot greul, Stă fiu și mamă ling' oaltă. Când trece arhierul; Ei pleacă fruntea; mama gême, Șoptind cu stinsu' grâu: «Oh, fîne'l, Doamne, nătă vreme, Si pun'e'l, Doamne, 'n raiu!»

G. Cosbuc

CRONICA

POMADA FERMECATĂ

Multe pomezi pentru creșterea părului pierdut său incertă în deosebite veacuri, totdeauna cu sinceritate și niciodată cu succes, amăgind astfel nonconitenit iluzioală bietă noastră omenirii. Dar geniul culețător al omului nu a desprăsat. Cu nestrămutată incredere într-un «viitor mai mare, mai bun, mai frumos», el a urmat fără preget să caute ce-i trebuie— pomada fermeată— și lată că în fine providența i-a încununat cu prisos strădania seculară, dându-i acum de curind ceva mai mult decât el ar fi îndrăznit să și închipue și speră.

Acesta este de amintere un obicei cunoscut al providenței: după ce vreme îndelungată își pune la încercare răbdarea, tocmai când, sdobosit, începe a crede că-i ai sleit toată energia în strălucită răspplată.

In antichitate, Archimede, facând regulat băi reci, află legea greutății specifice; în evul-mediu, Alchimiștii, căutând piatra filosofală, descoperă chimia, fără de care n' am fi avut mai apoi chibriturile, hârtia de muște și Salvadentul român; mai târziu, în secolul XV, genovezul Columb, căutând Indiile, dă peste America, fără de care n' am fi avut picioice, Regia și pelagra; în fine frizerii, urmărind pomada pentru creșterea părului pierdut, descoperă astăzi rețeta pentru căptarea talentului și frumoaselor daruri intelectuale pe cari nu le-a avut niciodată.

Ca toate marile invenții, și aceasta este neînchipuit de simplă. E o rețetă care se poate face cu prea puțină cheltuială în orice familie.

Iei: *dureri și chinuri sociale, năzuințe, avânturi și idealuri sociale*; le pisezi tare la un loc, le amesteci bine în *mediul social*, torni peste ele câteva linguri de cerneală de tipar — și pomada e gata.

E foarte simplu — nu'i așa?

Astfel, ajungî ce poftescă — poet literar, satiric, epic, novelist, dramaturg, publicist, critic, într-un cuvînt artist, pe atât de mare, se 'nțelege, pe cătă întrebuiantă cu mai multă stăruință nouă pomadă a *idealului social*.

Își închipue oricîne că viitor are rețeta asta, care, cu drept cuvînt, a ajuns a fi astăzi un cult pentru cei ce suferă de chelie pe din năuntru capulu, și se știe cătă de rar părul pe dinăuntru, prin urmare, se 'nțelege cătă de universală va deveni întrebuințarea minunatei invenții.

Iată, de exemplu, încep eu o poezie:

«O! lună, tu regină, și palidă, și moartă, Ce tânic treci alene pe-a bolti-albastre poartă, Din nătul fără margini pe care'l bață de veci, Ne-aduci tu vreo nădejde? Nu! razele' și sunt reci!

A! dar asta, domnule! exclamă d-ta. Poezia aceasta este o platitudine, o secătură literară. Iar lună? iar palidă? iar moartă? iar tânic, boltă, albastă, raze, reci? Pentru Dumnezeu, incetează, rogu-te, cu vomitul d-tale literar.

— Așa? zic eu. Stă că am să 'tău-

dau îndată un cordial, ori mai bine un constipant...

Mi-am aplicat rețeta, și iată urme poezia:

«Dar calda' și va fi raza când, sub a ei lumină, Va trece-o lume nouă, o lume mai senină, Cand rēul va dispărea, si-atacea năzuință Vor fi, nu chinuri goale, ci pline biruință!»

Lume nouă... senină... rēul... năzuință... chinuri... biruință!

Așa e că am un ideal social?

Apoi, dacă am un ideal social, nu-i așa că am ajuns talentat? și poate încet-încet, tot dând cu pomadă, să-jung și genial.

Nu' decât idealul social în artă!

Dar ceva mai mult, nișă nu se poate să fie talent sau geniu fără să fi întrebuiantă pomada mea.

— Ba se poate, zică d-ta.

— Ba nu se poate, răspund eu.

— Dar Anacreon, dar Shakespeare, Machiavelli, Molière, Goethe? doar pe vremea lor nu se pomenea de inventia aceasta recentă.

— Așa? strig eu, fără să 'm pierz cumpăcul. Ia stă, să vezi!

Si pun mâna în borcanul meu cu pomadă și 'ncep să 'm frec, și pe Anacreon și pe Machiavelli și pe toți, și 'm frec și 'm neclăiesc, și iar 'm frec pîn' le scoț și lor lustrul durerilor sociale, chinurilor sociale, năzuințelor sociale, avânturilor sociale, idealelor sociale.

Astfel, am împăcat într'un chip ingenios reputația rețetei mele infâabilă, care trebuie de acuma să fie o religiune, cu reaua deprindere și rutina îndărâtnică a societății vechi: orice religiune proaspătă trebuie, la apariția sa, să fie politicoasă și să stea face oarecare concesiuni vechilor credințe ruinate, pe cari vrea să le dărăme.

Așa, așa, tinere! încredete în rețeta mea — ea singură te poate scăpa de chelia interioară.

Nu trebuie să uit însă 'tău spune — desi mi se pare că 'mînă deje, fiindcă ești deștept — că nouă pomadă se deosebește de toate cele vechi, la aplicare: ca să obțin rezultatul dorit, trebuie să freci cu ea nu capul tău, ci pe al altora; dar să 'm freci vîrtos! să 'm freci pîn' 'tău nădușu bine și tu și ei.

Caragiale

B. P. HASDEU

Ovidiu la gurile Dunării

Tristia, lib. III, eleg. 10

De-ar fi să-să mai aducă aminte de Nasone

In Roma vr'o flină, și dacă fară mine

A mai rămas acolo ceva din al meu nume,

Să-șteară că 'n tara, în care-al mării luciu

In veci nu se 'ntâlnescă cu zodia 'instelată,

Aici imi duce ești traful în 'sinul barbariei,

Cuflare sarmate, cu Bessii și cu Getii,

Nedemni a le răspunde un echo 'n versul meu!

Cât maș adie vîntul récoritor al verii,

Aven un zid de valuri, prin care ne scutește

De cruda lor năvală, curgend la mijloc Istrul;

Vai, insă! cand sosește posomoria iarnă

Rinjind grozava' buză, și când incepe gleba

A cărunți cu 'ncetul sub marmora de ger!

Si crivățul pornește, și neaua imple nordul,

Si cade, cade, cade: nici soarele, nici ploaia!

N' mai topesc acuma, căci frigul 'm petrește;

Si pînă să dispară un strat, s'âsteare altul,

Si se aduce atuncă în temelie polul,

Privește intr-o grămadă zăpezii din două țerti!

Si barbarul imbrăcat nădraș și pe informe,

Că din a lui făptură d'abia se văd obraji,

Dar pînă și prin blană dă gerul în putere;

Si pulberea de gheăză pe barba scinteează;

Si te cuprindă groaza, când sloiuri cristaline Se închiagă printre plete și se ciocnesc cu freameț L'a capului mișcare; și-n vas inghiță vinul, De-l scoț în bolovane păstrând figura oalei, Si 'n loc a soarbe spumă, mânanci bucați de vin!

Să mai descriu ești oare, cum riurile toate In poduri le preface suflarea crudei erne, S'atuncă din oboseală c'un strop de apă vie De vrej să 'tă stămpări setea, spargă intărira ghiață Săpând adine o groapă căscată la un loc!

Chiar uriașul Istru, pe care nu-l întrece A Nilul largime, acuma se sbrîște Sub viscolii de crivă, s'albastrelor talazuri Se fac o scară tare, și pe furii sub dinsa Se scurge 'n tojul mării prin cele multe guri!

Si pînă deinde săptămînă plutea corăbierul, S'aluncă piorul săltand fără sfială; S'a calului copită isbîște cu răsuș; Turbează fără să poată un val din loc să mîște; Si boala, neclintă sub țeasta-l lunecoașă; Si n' o văzusem numai, dar am imblat eti singur Pe crește marine călcând ca pe tîrînă... D'avea și tu a trece asemenea mări, Leandre, Nu te 'nghiea 'n vîtoarea-l un mal ingust abis!